

Kommunikationsutskottet

Statsrådets framtidsredogörelse, del 1 och 2 Utblick över kommande generationers Finland

Till framtidsutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets framtidsredogörelse, del 1 och 2 Utblick över kommande generationers Finland (SRR 16/2022 rd): Ärendet har lämnats till kommunikationsutskottet för eventuellt utlåtande till framtidsutskottet. Tidsfrist: 17.2.2023.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ledande expert Jaana Tapanainen-Thiess, statsrådets kansli
- regeringsråd Veera Kojo, kommunikationsministeriet
- ledande expert Tiina Jortikka-Laitinen, utrikesministeriet
- nätverksdirektör Asta Tuominen, Transport- och kommunikationsverket
- avdelningsdirektör Ari-Pekka Manninen, Trafikledsverket
- chef, enheten för rymdforskning och observationsteknologier Ari-Matti Harri, Meteorologiska institutet
- Senior BD Advisor Tero Vauraste, Iceye Ab
- framtidsforskare Risto Linturi, R. Linturi Oyj
- juridisk chef Marko Lahtinen, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry
- verksamhetsledare Marko Forsblom, Älykkään liikenteen verkosto - ITS Finland ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Linja-autoliitto
- Finlands Transport och Logistik SKAL rf.

Inget yttrande av

- Automobilförbundet rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Redogörelsen lyfter fram att förmågan att föreställa sig framtiden bör utvecklas vidare inom statsförvaltningen. Till exempel 9/11-kommissionen identifierade föreställningsförmåga (imagi-

Utlåtande KoUU 43/2022 rd

nation) som det största misslyckandet och rekommenderade i sin slutrapport att olika sätt att föreställa sig framtidsscenarier ska institutionaliseras¹. Framsynsarbetet handlar enligt redogörelsen framför allt om förmågan att diskutera och tänka, det centrala är att identifiera och ifrågasätta egna tankemodeller, antaganden och begränsningar i tänkesätt². Enligt redogörelsen har framsynsarbetet störst genomslagskraft när det utförs i samarbete.

(2) Vid utskottets sakkunnigutfrågning har man också fäst uppmärksamhet vid att man bäst kan svara på framtida utmaningar genom samarbete. I detta sammanhang betonades att det utöver samarbete inom förvaltningen också behövs samarbete mellan förvaltningen och andra samhällsaktörer.

(3) Utskottet har fäst uppmärksamhet vid att Finlands styrka ligger i förtroendefullt samarbete mellan den privata och den offentliga sektorn, särskilt i fråga om cybersäkerhet. Myndigheternas roll är att sköta samordningen mellan olika förvaltningsområden och att skapa en gemensam bild av cybersäkerhetsläget. Företagen å sin sida har förmåga att skydda datasystem och datainfrastruktur mot cyberstörningar och cyberattacker. Utskottet framhåller att det behövs fortsatta satsningar och ökade resurser för att utveckla cybersäkerheten.

(4) I redogörelsen beskrivs flera utvecklingsförlopp och förändringsfaktorer som är väsentliga med tanke på kommunikationsministeriets ansvarsområde och som hänför sig till exempelvis digitalisering och dataekonomi, cybersäkerhet, grön omställning av trafiken, rymdteknik och rymdverksamhet samt kritisk infrastruktur. Det bör också noteras att alla de förändringsfaktorer som beskrivs i redogörelsen har konsekvenser för transport- och kommunikationsbranschen. Till exempel den tilltagande konkurrensen mellan stormakterna och förändringarna i den internationella säkerhetspolitiska miljön lyfter fram frågan om strategisk autonomi och dess konsekvenser för digitaliserings- och datapolitiken. Klimatförändringen i sin tur medför helt nya utmaningar för ett fungerande och hållbart transportsystem.

(5) Enligt erhållen utredning kan åtgärder som gäller digitala förbindelser, trafik och kommunikation på ett väsentligt sätt bidra till uppnåendet av en önskvärd framtid.

(6) Enligt den utredning som utskottet fått bör man för att nå de trafik- och näringspolitiska målen investera i digitalisering och dataekonomi inom transportsektorn och satsa på ett multimodalt transportsystem. Det är viktigt att beskattningen och finansieringen av trafiken reformeras samtidigt som utsläppsfriheten för trafiken genomförs på ett sätt som stöder samhällsekonomin och att transportsektorn blir framtidens bransch och ett lokomotiv för exporten.

(7) IKT-sektorn har också ett betydande ekologiskt handavtryck i och med att den bidrar till energibesparing och ökad energieffektivitet. De produkter och tjänster som datakommunikationsbranschen erbjuder hjälper konsumenterna och även andra branscher att öka sin energieffektivitet bland annat inom transport, industri, byggande och distansarbete.

1 National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States: Complete 9/11 Commission Report. På adressen <https://9-11commission.gov/report/>.

2 Riksdagens framtidsutskott 2020. Tulevaisuustiedon lähteillä. Analyysi ennakointirapporteista ja tulevaisuuden ilmiöistä. Riksdagens framtidsutskotts publikation 6/2020. På adressen https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/tuvj_6+2020.pdf.

Utlåtande KoUU 43/2022 rd

(8) Rymdens strategiska betydelse måste enligt uppgift beaktas också genom att ett satellitbaserat bredband tas med i bedömningen av vem som ska tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. Det rör sig om driftsäker teknik och Starlink är en global solvent leverantör med betydande omsättning som redan nu erbjuder tjänster i flera tiotals länder.

(9) Utskottet har också uppmärksammat på att centrala kritiska infrastrukturobjekt är attraktiva mål för attacker i krissituationer. Mycket exakta lokaliseringssuppgifter om havskablar finns öppet tillgängliga på internet och statens projekt att samla in all kritisk infrainformation i en enda statlig databank är exempel på hur öppenhet och koncentration inverkar på riskerna.

(10) Sakkunniga har påpekat att vissa teman helt saknas i redogörelsen, såsom volatiliteten i vindkraften och dess inverkan på vätgasekonomin. Enligt uppgift har det inte gjorts någon analys av vilka effekter artificiell intelligens har på bland annat undervisning, arbete, värdebildning, kommunikation, logistik och kraftpolitik. Skrivningarna som gäller standardiseringen av metaversum och dess inverkan på stadsplanering, turism, innehåll, distansarbete, logistik och robotisering är över huvud taget bristfälliga.

(11) Det har lyfts fram att teknologin har isolerats till ett eget område i redogörelsen. Således glöms förvaltningsområdenas korseffekter bort. Ett exempel är huruvida Rundradion Ab borde ha en roll i inläringen med hjälp av artificiell intelligens. Den logistiska omvälvningen på grund av olika teknologier har inte behandlats i ett bredare sammanhang. Likaså har inte heller omställningen som gäller kommunikation och dess inverkan på allt från samtal och e-post till artificiell intelligens, metaversum och robotik granskats i förhållande till andra förvaltningsområden. Det har påpekats att rymdtekniken och kvantberäkningen behandlas i rapporten utan konkreta exempel.

(12) Utskottet anser det vara problematiskt att man i fråga om betydande teknologiska lösningar inte har bedömt vilka konsekvenser de har för framtidens Finland i ett bredare sammanhang. Utskottet anser att det på samma sätt som det påpekas i redogörelsen är viktigt att identifiera och ifrågasätta sina egna tankemodeller, antaganden och begränsningar i tänkandet samt att samarbeta med andra. Därför bör man på ett bredare plan bedöma vilken inverkan till exempel teknologi och standarder sammantaget har på ekonomin och utvecklingen i samhället.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kommunikationsutskottet föreslår

att framtidsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande KoUU 43/2022 rd

Helsingfors 16.2.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Suna Kymäläinen sd
vice ordförande Ari Torniainen cent
medlem Heikki Autto saml
medlem Sandra Bergqvist sv
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Janne Heikkinen saml
medlem Petri Huru saf
medlem Juho Kautto vänst
medlem Jari Kinnunen saml
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Joonas Könttä cent
medlem Jenni Pitko gröna
medlem Mirka Soinikoski gröna
medlem Paula Werning sd.

Sekreterare var

utskottsråd Mika Boedeker.